

VALGFOREDRAG I HARSTAD

I en gammel håndbok for befalet, ble Norges befolkning inndelt i ulike typer slik at offiserene skulle vite hvordan de menige skulle behandles.

Om nordledningene het det at de måtte tas med og humor. Overfor dem måtte en ikke spille mester, for de så humoristiske trekk ved enhver autoritet, spesielt hvis han kom sørfra med standardløsninger.

2.

Nord-Norge ble tidlig en rød landsdel. Det var herfra at Arbeiderpartiet fikk sine første stortingsrepresentanter. Blant disse var presten Alfred Eriksen. Sagt på en annen måte: den langsomme revolusjonen som har omformet det norske samfunnet gjennom arbeiderbevegelsen, begynte i Nord-Norge.

Næringslivet i Nord-Norge står i dag overfor problemer. Og det til tross for at vi får noen av våre viktigste ressurser herfra: fisk og malm, kraft og jern. For flere av dem gjelder det nå at en møter vansker - innsiget av fisk er mindre og etterspørselen etter malm svekket. Dette gir oss nye utfordringer som vi har søkt å løse både på kort og lang sikt. Det beste eksempel på

en langsiktig løsning, er trolig utvidelsen av fiskerigrensen som gir oss bedre styring med utviklingen av ressursene i havet.

Det er arbeidet mye med de tradisjonelle næringene i nord, og Regjeringen har lagt fram en egen aksjonsplan for Nord-Norge. Men i kveld vil jeg ta opp det som er den mest spennende utfordringen her nord: oljeleting.

Etter mange års forberedelser og politisk strid, kom leteboringen i nord i gang i fjor. Det er funnet olje eller gass eller spor av dette i fem av de sju hull som til nå er boret.

4.

Dette må karakteriseres som svært oppmuntrende. Jeg vil minne om at det ble boret 32 hull i Nordsjøen før det første funnet ble gjort. Dette åpner for meget interessante perspektiver for Nord-Norge.

Det er nå delt ut 4 blokker på Tromsøflaket og to på Haltenbanken. Den videre tildeling vil bli gjort slik at vi får en framdrift som er best mulig tilpasset forholdene i landsdelen.

Leteboringen vil bli ført videre. Dersom vi i løpet av ett eller to år gjør drivverdige funn, vil det være mulig å starte utbyggingen like etter midten av 1980-årene, og starte produksjonen tidlig i 90-årene. Med de felt

som nå er vedtatt å bygge ut i sør, vil produksjonen maksimalt nå opp i 60-70 mill. tonn oljeeenheter i 1990. Utover i 90-årene synker produksjonen fra funnene i Nordsjøen raskt. Innenfor rammen på 90 millioner tonn, er det derfor rom for flere nye feltutbygginger.

Regjeringen ser på oljevirkksomheten som en stor mulighet for landsdelen. Allt i 1976 satte Regjeringen ned et utvalg som skulle utrede konsekvensene av oljevirkksomheten nord for Stadt. Utvalget ga innstilling i fjor. Der ble det lagt stor vekt på samordnet planlegging og oppbygging av kompetanse og kapasitet. Dette er bakgrunnen for at Regjeringen legger så stor vekt på å utvikle de menneskelige ressurser i landsdelen. Det er grunnlaget for at natur-

ressursene i landsdelen skal komme menneskene i landsdelen til gode.

Funnene stiller oss overfor en ny situasjon og det stiller oljepolitikken sterkere i fokus i valgkampen. For styringen av oljepolitikken er styringen av vår fremtid.

Det er Arbeiderpartiet som har formet vår oljepolitikk. Den har vakt internasjonal oppsikt - andre land kommer hit for å lære. Ja, så fremgangsrik har den vært at vi ikke bare eksporterer olje - vi eksporterer også vår oljepolitikk.

To hovedpillarer i vår politikk er:

- 1. Sterk statlig styring og deltagelse
- 2. Moderat utvinningstempo

Men denne politikken er under angrep, og de kommer fra motstridende hold. Den kommer fra motstridende hold fordi de borgerlige partiene er uenige om den politikk som bør føres og angriper fra hver sin kant.

De borgerlige angrep og uklarheter gjelder begge disse to pillarer.

Arbeiderpartiet har satt 90 millioner tonn som et passende langsiktig produksjonsmål for olje og gass.

8.

Går vi lenger, kan vår økonomi bli svært oljeavhengig og omstillingene gi for store sosiale kostnader. Går vi lavere, avstår vi fra en velstandsimpuls de aller fleste nordmenn kunne nyte godt av.

De borgerlige spriker. Høyre sier 90 millioner, Kristelig Folkeparti 65-70 mens Senterpartiet og Venstre sier 50. Dette betyr dramatiske forskjeller i offentlige inntekter og aktivitetsnivå i oljesektoren. Dette kan lett høres ut som en litt artig gjettelek - tenk på et tall. Men det ligger harde fakta bak. Målt i skatteinngang dreier en slik sprik seg ikke om småbeløp. Forskjellen mellom 50 og 90 mill. tonn kan være 20 milliarder i skatteinntekter. Det er omlag 20 000 kroner pr. husholdning i

bremsernes forslag. Dere som bor her i distriktet vet selv hvilket behov det er for å utvikle ny og livskraftig næringsvirksomhet.

Statoils og Oljedirektoratets avdelingskontorer i Harstad vil bli bygget ut i den takt som virksomheten nord for 62.breddegrad gir grunnlag for.

Uklarheten hos de borgerlige partier gjelder også organisasjonsmønsteret. Høyre vil redusere Statoils rolle og slippe private selskaper mere til.

Høyre sier at Stortinget har for liten styring med Statoil - alt er nemlig så farlig med Statoil fordi det

12.

er så stort. Vi i Arbeiderpartiet er selvsagt åpne for å drøfte hvordan vi enda sterkere kan styre Statoils virksomhet. Men de private selskapene som eventuelt skal overta eierandeler istedenfor Statoil, de har jo Stortinget ingen direkte styring over. Så hvordan det skal bli mer betryggende når det gjelder statlig styring av oljevirksomheten, det er en gåte for meg.

Vårt utgangspunkt og grunnsyn at petroleumsressursene tilhører hele det norske folk. Utnyttelsen skal styres av Storting og Regjering ut fra en langsiktig og ansvarlig vurdering av hva som tjener fellesskapet.

For å styre oljeutvinningen, er det foretatt en administrativ tredeling.

- 1. Olje og energidepartementet behandler politiske spørsmål
- 2. De forvaltningsmessige spørsmål knyttet til ressurser og sikkerhet behandles av Oljedirektoratet
- 3. Statens forretningsmessige interesser ivaretas av Den norske stats oljeselskap - Statoil.

Dette er både en logisk og praktisk ansvarsdeling - som for øvrig har de samme hovedtrekk i de fleste oljeproduserende land.

Statoil har fått vedtekter som er noe helt nytt rent konstitusjonelt. Selskapets planer må nemlig hvert år,

på forhånd, i alle hovedtrekk forelegges Departementet, som etter sin vurdering legger dem fram for Stortinget. Dette selskapet i Norge som på forhånd er underlagt kontroll av Regjering og Storting.

Styringsordningene - (ikke minst konsesjonssystemet) - gjør det mulig å styre ressursutnyttningen og sikre at virksomheten styres til de landsdeler en ønsker. Nå skjer det en klar forskyvning av den nordover - og vi er alle sterkt inspirert av de funn som er gjort på Tromsøflaket.

Styringsordningene med tredelingen av ansvar ble vedtatt av et enstemmig Storting. Det forhindrer ikke at de

tradisjonelle motstandere av statsdrift har angrepet Statoil, ikke på grunn av udugelighet eller feilaktige disposisjoner, men på basis av en oppfatning av at statsdrift i seg selv er et unødvendig onde.

I et foredrag i Stavanger har Willoch gått inn på oljepolitikken. Han uttrykker der stor bekymring over de store privilegier Statoil er tildelt. Han sier: "Slike privilegier kan være farlige for enhver bedrift." "Erfaring viser nemlig at virksomhet som mottar store privilegier, slik som Statoil i dag, etter hvert faller for fristelsen til mindre vaktksomhet mot feil og tap." Ut fra dette vil Willoch redusere Statoils rolle.

16.

Willoch overser fullstendig at enhver konsesjon i en lovende blokk i seg selv er et betydelig privilegium. Statoils andel av Statfjord-feltet alene er anslått til 38 milliarder. Det er etter skatt. Det er ingen grunn til at slike verdier som dette skal overlates til private. Det er ikke mulig å trekke inn slike beløp i skatt som vi kan gjennom Statoil. I sin skrekk for et statseid aksjeselskap vil Willoch heller gi privilegier til private selskaper.

Willoch taler vakkert om konkurransens betydning for effektiviteten. Arbeiderpartiet vil ikke fjerne konkurranse fra norsk kontinentalsokkel. Men vi legger vekt på også andre forhold av betydning for effektivitet. Og i

oljebransjen innebærer stordrift fordeler. Derfor må vi ikke legge for små mål på Statoil.

Statoil fremstilles som en gigant ustyrlig og egenmektig. Vender vi tilbake til virkeligheten, finner vi at Statoil i dag har ca. 1200 ansatte. De utenlandske oljegigantene har flere hundre tusen ansatte, og deres filialer i Norge er større enn Statoil. Exxon har 80 ganger større omsetning og 80 ganger flere ansatte enn Statoil.

Det er neppe en urimelig nasjonal ambisjon at Statoil skal være det største oljeselskapet her i landet. Vårt oljeselskap må kunne klare å stå opp mot de internasjonale storkonsernene.

18.

Høyre vil slippe andre selskaper til i sterkere grad med dette menes vel flere selskaper og private selskaper. Regjeringen har til nå begrenset seg til 3 norske bedrifter: Statoil, Hydro og Saga.

Det er Det norske Arbeiderpartis syn at vi fortsatt trenger de utenlandske selskapers innsats på den norske sokkel, og vi trenger deltakelse av Saga og Hydro på basis av eierinteresser. Men Statoil vil være vårt hovedinstrument med eierandel på minst 50%, slik at resultatet fullt ut kan kanaliseres til løsning av fellesoppgavene.

Det er nå tidlig å føre planleggingen videre. Regjeringen vil derfor nedsette et Samordningsutvalg for planlegging av oljevirkosomhet i nord. Dette utfra Regjeringens klare målsetting om at oljevirkosomheten i nord skal representere en vekstfaktor for landsdelen, dens næringsliv og befolkning.

Det er viktig at en utbygging blir sikrest mulig og at den kommer som resultat av en fornuftig planleggingsfase hvor kon sekvensene og mulighetene for landsdelen særlig må stå i fokus.

I denne sammenheng vil jeg ta klar avstand fra de negative holdninger som mellompartiene sentralt har til

20.

oljevirkosomheten i nord. Jeg føler meg overbevist om at mellompartiene ikke er i takt med landsdelen med slike holdninger. Oljevirkosomheten representerer en av de kraftigste impulser for landsdelen når det gjelder potensialet for vekst og trygging av levekårene. Oljevirkosomhet i nord er viktig for landsdelen og landet. Regjeringen vil både målene og midlene.

Inneværende år er leteaktiviteten begrenset til sommerhalvåret. Sesongen er som kjent blitt utvidet på Haltenbanken i forhold til de 6 månedene på Tromsøflaket.

Ønsket om å vinne erfaring med uvante klimatiske forhold og hensynet til fiskerinæringen, har ligget bak denne

forsiktige linje. Regjeringen vil legge avgjørende vekt på hensynet til fiskeriene. Erfaringene fra virksomheten i sør viser at det er godt mulig å finne akseptable løsninger på de konflikter som kan oppstå.

Etter hvert vil det bli helårsaktivitet også i disse områdene. Og jeg håper og tror at slik helårsaktivitet skal føre til produksjon av olje og gass.

Norsk olje og gass kan gi grunnlag for et samarbeid mellom landene på Nord-kalotten. Den nordiske utredningen som nå er satt i gang, vil kunne avdekke en rekke av de problemer som må klarlegges før vi kan gå inn i drøftinger av konkrete samarbeidsprosjekter. Men samtidig bør en

22.

fortsette arbeidet på det regionale plan, slik at en også her kan komme med synspunkter og ideer for det videre samarbeid.

Petter Dass åpnet "Nordlands Trompet" slik:

Vær hilset, I Nordlands begyggende menn,
fra verten i huset til trellede svenn,
vær hilset, I kofteklædt bønder!

Ja, alle som virker fra fjære til fjell,
som lever av fisken han tørker på hjell,
av torsken han salter i tønner.

Hadde Petter Dass levd i dag, ville hand nok med sin poetiske optimisme nok lagt stor vekt på det som vi håper og venter vil bli en ny ressurs for landsdelen, en ressurs som kan gi næringsgrunnlag for en omfattende og mangesidig virksomhet. Denne virksomheten kan bli en impuls for annen aktivitet, den vil trekke til seg nye kompetansegrupper, stimulere allsidig virke, både når det gjelder offshore og forsyning på den ene side, og ilandføring og bearbeiding på den annen. Når jeg ser på de muligheter som her kan gis, er jeg optimist når det gjelder landsdelens utvikling.

Retter vi blikket ut over Norges grenser ser vi en verdensøkonomi i ulage. Det er i dag over 25 millioner

24.

arbeidsledige i industrilandene. Samtidig ventes den økonomiske veksten ute å bli svak i de kommende år.

Det betyr at også vi i Norge går vanskelige tider i møte. Situasjonen krever fast styring. Dette kan bare en Arbeiderpartiregjering gi fordi bare en slik regjering vil ha et klart handlingsprogram. Mellom de borgerlige partiene er det stor sprik.

Ved dette valget har Arbeiderpartiet hatt fem store saker som peker framover:

- Arbeid for alle
- Forsvar for velferdsstaten
- Oljen for hele folket
- Likestilling og demokrati
- Sikkerhet, avspenning og fred

Vi har ikke valgt disse sakene fordi de er lette eller populære. Tvert om: Det er tunge og vanskelige saker der løsningene krever noe av oss. Vi har valgt dem fordi de avgjør vår framtid som folk.

Sikkerhet, avspenning og fred gjelder vårt forhold til andre land. De fire andre -arbeid, velferdsstaten, oljen og likestilling og demokrati gjelder forholdene i vårt eget land.

26.

Det er nær indre sammenheng mellom disse fire sakene. De bygger på arbeiderbevegelsens grunnsyn: solidariteten.

Vi vet jo at problemene i et moderne og komplisert samfunn ikke lar seg løse av den enkelte alene. Det er få steder dette er så klart synlig som i Nord-Norge. Dere vet det av historisk erfaring. Og dere ser det i dag: Denne landsdelens framtid er avhengig av den politikk som føres. Det må aktiv vilje til. Vilje til felles innsats. Vilje til å bruke samfunnets ressurser til beste for de som særlig trenger det.

Mens Arbeiderpartiet har et klart program, er det innhylllet i tåke, hva de borgerlige partiene vil gjøre,

hvis de får regjeringsmakt. Høyre har i alle år lovet skattelettelser. I løpet av 1981 har de satt fram følgende løfter:

1. Personskatten reduseres med 7 milliarder på 4 år. Dette står i valgbrosjyrene fra Partiet Høyre.
2. Bedriftsskattene reduseres på en rekke punkter - dette står i stortingsdokumenter
3. Investeringsavgiften tas bort i løpet av få år. (Dette er fremsatt av Høyres hovedtalsmann i Stortingsdebatten om bedriftsskattene).

Det årlige skattetapet av disse forslagene er omlag 12 milliarder eller en åttendedel av statsbudsjettet.

28.

Dette er skriftlig og offentlig fremsatte forslag fra Høyres ledende tillitsvalgte. I radioen tirsdag morgen kaller Høyres gruppesekretær dette for "Arbeiderpartiets påstander". Når vi refererer Høyres egne forslag - da blir de altså til påstander!

Vi har sett at Willoch vil løpe fra løftene. I Aftenposten 31. august sa han at de 7 milliardene gjelder i forhold til 1979. De 3 milliardene som Regjeringen alt har gjennomført skal altså trekkes fra - da er det straks bare 4 igjen.

Videre sa Willoch i Aftenposten at reduksjonene skal komme "skrittvis". Det som skal gi grunnlag for reduksjonens

er den økte økonomiske veksten som Høyre påstår deres politikk vil gi.

Med dette ble skatteletten skutt langt ut i det blå. Erfaringene underbygger ikke at skattelette påvirker den økonomiske veksten så sterkt at Willochs resonnement holder. Men Willoch skaper uklarhet ved å kjøre en sikk-sakk-kurs. Nå har både han og Presthus bekreftet løftelisten ovenfor. Og alt skal gjennomføres på 4 år.

Og så var det utgiftene. De tre partiene sier at den innstillingen de tre partiene ga til langtidsprogrammet i Stortinget i vår, er grunnlaget for deres politikk. Her er det gitt en lang rekke løfter om økt innsats for

30.

mange gode formål. Forsvaret, sykehusene, veiene, barnefamiliene, er bare noen få av alle områder de påstår skal tilgodeses med større bevilgninger.

I Aftenposten sa Willoch: "Lettelser må kombineres med mindre vekst i de offentlige ytelser til å begynne med." Presthus sier: "De fleste offentlige utgiftsposter må få lavere vekst".

Betyr dette at de områder der de borgerlige har lovt større innsats enn regjeringens langtidsprogram, skal få mindre "til å begynne med"? Nei, sier Willoch nå. Uklarheten blir stadig større.

Arbeiderpartiet har gjennom hele valgkampen påvist at Høyres løfter ikke henger sammen. I Aftenposten innrømmet Willoch i virkeligheten det samme. Han slo av på skatte-løftene. Han slo av på løfter om økt innsats. Alt ble skutt ut i en usikker framtid.

Men det som nå presenteres, er igjen et regnestykke som ikke går opp i det hele tatt. Det som er Høyres eneste trøst er at større vekst etter hvert skal løse problemene. Men hva er erfaringene? Under Borten-regjeringen var veksten lavere enn både før og etterpå. I Sverige og Storbritannia er det ikke imponerende resultater av den såkalte vekstfremmende politikken.

Det eneste den har utløst i Sverige er en serie med regjeringskriser - 4 regjeringer på 5 år.

I tillegg til den uklarhet som er skapt omkring Høyres program, vil en borgerlig regjering by på ytterligere usikkerhet. Vi skal huske at partiprogrammene til de borgerlige partier spriker så sterkt i dag at en borgerlig regjering må bli svært så handlingslammet. De har forskjellig syn:

- i abortsaken
- i skattepolitikken
- i oljepolitikken
- i energipolitikken

- i alkoholpolitikken
- i konsesjonspolitikken
- i distriktspolitikken
- i landbrukspolitikken
- i likestillingspolitikken

Dette er betenkelig i de vanskelige tider vi går imøte - fordi landet nå mer enn noengang trenger en fast styring. Uten fast styring vil den økonomiske utviklingen svekke grunnlaget for velferdsstaten.

Dessuten vet vi at sterke krefter innen Høyre vil presse for de skattelettelse som er lovet. Også disse krefter må høres når de politiske kompromissene skal utformes. Det setter også velferdsstaten i fare, fordi

viktige offentlige ytelser i tilfelle må skjæres ned.

Vi står altså i en politisk situasjon der det ene alternativet -Arbeiderpartiets - står klart for velgerne. Vi har lagt fram et arbeidsprogram og et langtidsprogram for regjeringen som er mer detaljert. På den andre siden står tre partier med programmer som spriker på en rekke avgjørende punkter.

Ja, vi vet jo ikke om de tre partiene vil samarbeide om å danne en regjering. For om det blir et borgerlig flertall, er det ikke valgt en borgerlig regjering, men et forhandlingsutvalg. Dette forhandlingsutvalget skal så drøfte:

- om de skal danne regjering
- om fordelingen av taburettene
- om hvem som skal bli statsminister
- om fremfor alt: om den politikk en eventuell borgerlig regjering skal føre

Høyre er nå langt større enn Senterpartiet og Kristelig Folkeparti tilsammen. Om de vinner, vil vi enten få en ren Høyreregjering, eller en Høyre-dominert regjering. Vi vet det ikke, og de vet det ikke.

Men forskjellen mellom en ren Høyreregjering og en trepartiregjering blir ikke så stor i praksis. Velgerne må være klar over at en stemme til Senterpartiet,

36.

Kristelig Folkeparti eller Venstre i virkeligheten er en stemme til en Høyre-styrt regjering.

Blir det en trepartiregjering, vil den bli omtrent som en trehjulssykkel - med ett stort hjul og to små. Høyre vil være det store drivhjulet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet de små støttehjulene.

Det store vil bestemme retningen. De to små må følge etter eller hoppe av lasset. Resultatene fra Sverige taler sitt språk: 4 regjeringer på 5 år. Vi har ikke råd til høyre-holdninger, uklarhet og sprik.

De som i dag vurderer å stemme med et av mellompartiene - Venstre, Senterpartiet eller Kristelig Folkeparti - må huske på å gå godt gjennom Høyres program. Der vil de finne retningen for den politikk en borgerlig regjering vil føre. Slik de andre partiene omtaler et borgerlig alternativ, høres det ut som om de tror at Høyre vil stå med lua i handa og ta imot de enkelte hjertesaker fra alle kanter med takk. Høyre er i dag større enn de andre partier til sammen. Det er ikke nødvendig å si noe mer.

Den borgerlige valgkamp er forvirrende. Det er uklart om vi får trepartiregjering eller ren Høyreregjering om det blir borgerlig flertall. Det er uklart hvilken

38.

politikk de borgerlige vil føre. Vi vet de ikke kan føre den politikk som er bebudet. I regjeringsposisjon er det umulig å gi løfter uten å legge fram budsjett.

I begynnelsen av valgkampen snakket Willoch om kriser overalt - i veisektoren, i helse- og sosialstellet, i skolen. Nå har han sluttet med det. Han har forstått at norske velgere er i stand til å bruke sine egne øyne. et norske samfunn er ikke et samfunn i krise, men et samfunn i vekst. Men det er en krise Willoch selv har vært med på å bygge opp, og det er forventningskrisen. Gjennom 8 år har han spilt på misnøye. Men han vet det er umulig å innfri alle løftene Høyre og de andre partiene har gitt.

Dette er et viktig valg. Vår framtid avhenger av hvordan
det styres. Politikken avhenger av den Regjering som
velges. Og valget avgjør du!